43

DEO OPTIMO MAX.

UNI ET TRINO,

VIRGINI DEI-PARÆ, ET S. LUCÆ
Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA,

CARDINALITIIS DISPUTATIONIBUS manè discutienda, in Scholis Medicorum, die Jovis decimo-octavo mensis Martii, anno Domini M. DCC. LI.

M. PETRO MACQUER, Regiæ Scientiarum Academiæ Socio, Doctore Medico, Præside.

An, fami potiùs quàm temporibus, in assumendo victu, parendum?

I.

TEMPERANTIAM in victu commendant Medici omnes; Eligi prudenter alimenta jubent. Quæ magis sana judicantur, & simpliciùs apparari queunt, cæteris omissis, adhiberi volunt. Silent plerique de temporibus quibus cibis uti conveniat. Verùm istud nonnè ad *hygieinem* pertinet, ad eam videlicet Medicinæ partem, quæ, quomodo sanitas conservetur, edocet? Quarè igitur celeberrimis doctrinâ viris de hoc ipso tacere placuit? Legem forsitàn im-

ponere noluerunt, quam ſatis natura præſcripſit. Sed naturæ, in omnibus, quàm parùm obtemperatur ! Imò, non defuêre, qui ſe meliùs ipſi conſulturos arbitrarentur, ſi eamdem ratiociniis ſuis conarentur aſtringere. Obſervatum ab illis fuerat, quibuſdam nocere, quòd ſtatutis temporibus alimenta non aſſumerentur. Indè univerſis protinùs imperatum, ut, indictâ horâ, victum peterent, nullâ deſiderii ciborum, aut ventriculi etiàm habitâ ratione. Scilicet illi, cùm talia ſancirent, minimè conſiderabant non æquè validas eſſe cujuſlibet ſtomachi fibras, nec eamdem inditam fuiſſe liquoribus digeſtioni inſervientibus vim & energiam. Cavendum itaquè, ſi credatur illorum conſilio, nè nova præpoſterè ingerantur, vel priùs quàm egeſta fuerint quæ jàm immiſſa ſunt, vel longiori, poſt egeſtionem, intervallo. Quot indè pravæ ſuccorum elaborationes, quæ corpus lædant & ſanitatem ! Quid igitur agendum ut hæc omnia non accidant ? Quotidiana nos undique circumveniunt exempla, quibus, ſi libuerit, prudentiores effici potuerimus. Brutorum univerſam inſpiciamus turbam; nec ipſis conferri pudeat homines, cùm utrique, ſimilibus ferè organis donati, ſenſationibus indè ſimilibus afficiant. Hæc porrò lex animalibus, & *ſenſitiva* quaſi ſapientia eſt famem expectare. Neceſſitati tamen ab illis nimiùm indulgeri quandoque, negare non auſim. At bruta, pravis digeſtionibus laborare rariùs deprehenduntur. Quin etiam ex iis plura paſtum vix dentibus tritum aſſervant ſecretis quibuſdam membranis involutum, quem deindè, cùm eſuriunt, in os revocant, ibique novo labori ſubjiciunt. Quis proindè fami potiùs, in aſſumendo victu, quàm temporibus eſſe conſulendum neget, ſi ſit illa legitimum debitæ reparationis indicium; ſi optimam tùm adeſſe demonſtret organorum diſpoſitionem, perfectioremque indè præſagiat alimentorum digeſtionem ?

I I.

SENSATIONEM, quâ monemur corpus refici indigere, famem vocari nemo neſcit. Renaſcentem hunc ciborum appetitum, quidam, pro naturæ ſervitio, alii, pro voluptate habent. Apud Medicos ille, nihil aliud eſt, quàm nervearum ventriculi fibrarum à gaſtrico liquore, & aliis, excitata vellicatio. Hæc, jejuno ſtomacho, eoque ferè vacuo, aut ſaltem liberiore, ut plurimùm exiſtit. Hinc certiſſimum elicitur argumentum legitimam ab illâ deſignari nutritionis neceſſitatem, cui tutò demùm obtemperari liceat. Naturalis dicitur appetitus, cùm, aſſumptis prudenter alimentis, ſedatur; morbus autem, ſi vorax deſiderium explere nequeant copioſiores cibi, vel etiam ſolidiores. Cur illa exoriatur irritatio, quæ probam indicat famem, ſatis declarant ipſiuſmet ventriculi fabrica, humoriſque in hujus cavum depluentis natura & indoles. Liquor hic, etſi unicus vulgò creditur, duplex tamen eſt, & ex duplici ſcaturit origine. Alius, ut Boerhaavius aſſerit per exiliſſimos canales, *à gaſtricis arteriis ſecernitur. Tenuis eſt, pellucidus, ſpumoſus, ſpiritibus dives, ſalſus leniter, in eſurie diù toleratâ acriores* concipit aculeos. Huic-ce miſcetur alter in ſinu plurimarum glandularum elaboratus collectuſque. Per diverſa illarum emiſſaria expreſſus, ventriculi quaſi guttatìm irrorat cavitatem. Locorum, in quibus conficitur, ſtructura prodit cur iſte *lentior* ſit & *mucoſus*. Ex utroque fit liquor, gaſtricum appellant, qui mixtis utriuſque dotibus commendatur. Has ille ſervat, quandiù perfecta viget ſanitas. Idem, nerveas ſtomachi fibras ſtimulare non ceſſaret, donec totus exhauriretur, niſi iſtud præcaverent alimenta, quæ identidem aſſumuntur. Tùm enim in ea converſam vim omnem exerit & efficaciam. Eadem impigrè aggreditur, donec ventriculum jàm ſubacta deſeruerint. Ex ſalibus, quæ ſecùm habet, atque ſpiritibus, vim illam accipit & energiam, quâ cibis inſératur intimiùs, illorum partes generoſiùs penetret, tenuioreſque ſenſim efficiat ac læviores. Intereà fibras minùs ab ipſo pungi nè miremur. Impedita nam-

que in universâ *ingestorum* mole succi hujus acies hebescit, & sese vix expedire potest. Hinc sanè depromitur, cur, pleno ventriculo, nulla jam percipiatur irritatio, famesque omnis pereat, & cur, eodem fermè vacuo, debeat rursùs exurgere. Detrusis scilicet in duodenum, sub nomine & formâ chyli, cibis, gastricus qui superest liquor non ideò quiescit. Ventriculi peristalticum solus patitur motum, hujusque jugi beneficio perfectiùs elaboratur. Spirituosæ autem ipsius partes evolutæ magis & expansæ, quaquaversùm ferri minimè desinunt. Iis tùnc excurrere velociùs, nerveosque fibrarum tractus vividiùs impetere conceditur. Novam ergò necesse est exoriri sensationem, quæ jam liberiorem esse stomachum, & in illum, quod naturæ negari non debet, tutò immitti posse demonstrat.

III.

VENTRICULUM jure ac meritò famis organum appellaveris. In illo namquè excitatur, & quasi residet ista sensatio. Hujus organi stimulus haberi debet in illud perpetuo rore extillans gastricus liquor, cæterique digestionibus inservientes. Isti assignantur, saliva ex ore, expressus ex faucibus & œsophago mucus quidam, bilis utraque, pancreaticusque succus. Iis socium se præbet aër, & certè non inefficacem. Singuli, pro viribus ac principiis, quibus pollent, agunt. Ut illam subeant alimenta mutationem, quæ digestio est, statutæ requiruntur stomachi, & horumce liquorum conditiones: quænam esse debeant, ex cognitâ illius structurâ fiet perspicuum. Ventriculum etenim, tunicam hîc vasculosam omittimus & villosam, musculosis nerveisque fibris instructum esse quis nescit? Hæ sensum ipsi communicant, illæ robur & elaterium. Carnosæ omnes non eumdem affectant tractum & ordinem. Rectiori quædam tramite per totam longitudinem excurrere amant. Has obliquæ secant aliæ; plurimæ demùm orbiculares universum amplectuntur cavum, continuisque *spirales* referunt circulis. Densiores istæ & validiores os utrumque cingere observantur. Hujus artificii ratio est, ut in omnem sensum coarctari ventriculus queat, assumpta verò teri efficaciùs, & misceri, tritaque hinc & indè versari. Sed istud muneris quo tempore feliciùs absolvetur? Nonnè, dùm elatior vigebit fibrarum tonus & elasticitas, solemnesque motus poteruut firmiùs exerceri. At desiderata quandonàm pro votis occurret dispositio? Nonnè, ubi gratus rediit famis aculeus? Tunc enim, quod primum est, pleno minùs stomacho, liberior evadit ipsius actio, simul & potentior. 2°. Addit insuper stimulos subtilior & expeditior factus aër, suâque vi parietes sollicitare pariter, ac cibos dividere paratus. 3°. Defessas præteritæ digestionis labore fibras rursùs erigi *fames* admonet, easdemque recenti nutritionis beneficio recreatas, alacriùs ad solitos ritus posse applicari. Nunc verò concipiatur quantum esse debeat tunicæ muscularis momentum, si, hujusce *sensationis* habitâ ratione, opportunis reficiamur dapibus. Nostræ etiam hypothesi succurrit, unoque, ut ità dicam, animo famulatur varia memoratorum suprà liquorum indoles. Horum nonnulli vellicare tantummodò, irritare ac dividere jubentur; irritata demulcent alii, divisa iterùm emolliunt, viasque expediunt ac lubricant. Bilis utraque, cystica præsertìm, priori parte fungitur. Ista nempè, quæ, ex Boerhaavio, *acerrimus est humorum...... attenuat......fibras motrices stimulat.....; appetitum excitat, insertione sui ductûs quandòque sanis in hominibus factâ in ventriculi fundum.* Bilis autem quâ de causâ ciet appetitum? Certè quia descriptis gaudet dotibus, secretaque optimè fuit, & exquisitè præparata. Quæcunque de isto probantur humore, de cæteris quoque digestionem adjuvantibus comprobari credantur. Uno scilicet rectè elaborato, omnes & singulos, dùm stat in homine sanitas, debito perfectionis gradu donari lex est. Cùm fames igitur ad mensam nos accedere suadet, tùm optimam adesse organorum dispositionem pronuntiare non dubitemus.

IV.

APPETITUS si mechanismo simili excitetur, quo perficiatur digestionis opus, ex præsentiâ illius, prospera de altero præviderì posse manifestum est. Quid enim digestionis nomine intelligi volumus? Eam sanè mutationem quam perpeti coguntur alimenta, donec in chylum prorsùs èvaserint. Totum hoc in stomacho peragitur; scopusque omnis in istis versatur duobus. 1°. Contusorum jam dentibus ciborum partes teri rursùs, à se invicem separari, &, quantùm fieri potest, comminui debent. 2°. Illas emolliri deindè, intimiùs penetrari, ac sensim ex solidiori mole ad fluidum quoddam accedere, quasi justus est & assiduus labor. Quod primum, id ventriculus ipsemet præstat. Alterum, ut probavimus, non unius liquidi beneficio contingit. Sed utrumque necessariò obtineri quis neget, si cuncta occurrant, quæ ad utrumque conferunt? Rem porrò ita se habere certiùs evincunt eadem famis & digestionis phænomena. Illâ namque cùm afficimur, tunc nerveas partes ac musculares fibras irritari quodammodo constat ex dictis. Hinc iisdem alacrioribus factis, mox assumenda validiùs comprimentur. Hinc, vis & potentia major quæ figuram illorum brevi tempore immutatura est. At, undenàm vellicationis ille sensus, qui stomachum constringi velit? Certè, ab humore gastrico, & à cæteris quoque, imprimitur. Nonnè insuper liquores illos spiritibus, & dicatis unicuique principiis abundè dotatos esse sensus ille significat? Fatendum igitur, simili planè mechanismo, in sensatione famis ac in digestionum operibus, cuncta regi atque gubernari; perfectioremque indè præsagiri debere alimentorum præparationem.

V.

SENSATIONES experiri mechanicum est, ideòque omnes experiuntur. Illis moderatè prudenterque indulgere pauci fortè consuevêrunt. Iisdem, quod efflagitant, & quandò appetunt, non adeò facilè negatur. Ecquid autem recusaremus *Naturam sequi ducem*, cùm sit ipsi *nimium omne inimicum?* Hæc persentitur ipsius lex de fame, ut, ista cùm adsit, victus petatur. Huicce legi Medicina consentit; nos, utrique. Nulla ergò statuitur hora? Nulla equidem. Quid enim horæ, aut temporibus cum desiderio ciborum commune est? Nùm desiderium istud, auribus noto quodam sono percussis debet exurgere, aut ventriculus ad solem componi? Eadem proindè tardiori aut promptiori stomacho præscriberentur, valido, & imbecilliori? Verùm, norma institui potest, quam amet natura, à quâ etiam, in posterùm, non nisi invita divertatur. Imò, si fames expectetur, eaque sola victum imperet, timendum est nè copiosioribus alimentis eam explere quasi necesse sit, & indè ventriculus obruatur. Respond. 1°. dubium videri, utrùm illa plus habeat utilitatis quàm incommodi norma, à quâ, etiam coacti, sine periculo non deflectamur. Hoc equidem quotidiè observatur in pluribus, qui si tardiùs paulò mensæ accumbant, vel ferè exanimantur, vel plus æquo assumunt, & pravam tùm sibi procreant digestionem. Respond. 2°. famem, quam desideramus, voracitatem non esse, nec proindè insidiosam. Gravioribus hisce momentis, nùm levius quoddam addere liceat, & planè non insulsum. Scilicet appetitûs beneficio, meliùs degustantur dapes, & palato magis arrident: secundùm vulgatissimum illud, *optimum ciborum condimentum, fames.* Eadem est igitur, & rationis & voluptatis causa; itaque in gratiam utriusque concludamus.

Ergò, fami potiùs quàm temporibus, in assumendo victu, parendum.

Proponebat Parisiis LUDOVICUS-PETRUS-FELIX-RENATUS LE THIEULLIER, Parisinus, saluberrimæ Facultatis Medicinæ Parisiensis Baccalaureus, A. R. S. H. 1751, A SEXTA AD MERIDIEM.

Typis QUILLAU, Universitatis & Facultatis Medicinæ Typographi, 1751.